

Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας

Τόμ. 4 (1904)

Δελτίον ΧΑΕ 4 (1904), Περίοδος Α'

Μουσείον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας. Μελέται, εργασίαι και περιηγήσεις του έτους 1899

Γεώργιος ΛΑΜΠΑΚΗΣ

doi: [10.12681/dchae.1574](https://doi.org/10.12681/dchae.1574)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΛΑΜΠΑΚΗΣ Γ. (2013). Μουσείον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας. Μελέται, εργασίαι και περιηγήσεις του έτους 1899. *Δελτίον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής Εταιρείας*, 4, 8–17. <https://doi.org/10.12681/dchae.1574>

ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΧΡΗΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Μουσείον της Χριστιανικής Αρχαιολογικής
Εταιρείας. Μελέται, εργασίαι και περιηγήσεις του
έτους 1899

Γεώργιος ΛΑΜΠΑΚΗΣ

Δελτίον ΧΑΕ 4 (1904), Περίοδος Α' • Σελ. 8-17

ΑΘΗΝΑ 1904

ΜΟΥΣΕΙΟΝ

ΤΗΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ

Γ. ΛΑΜΠΑΚΗ

Διευθυντοῦ τοῦ Χριστιανικοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου

ΜΕΛΕΤΑΙ, ΕΡΓΑΣΙΑΙ ΚΑΙ ΠΕΡΙΗΓΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΕΤΟΥΣ 1899

Α'. Κατάστασις τοῦ Μουσείου.

Κατὰ τὸ ληξάν ἔτος 1899 εἰσῆλθον ἐν τῷ Μουσείῳ ἡμῶν ἐν ὄλῳ 33 ἀντικείμενα καταγραφέντα ἐν τῷ κώδικι ὑπὸ τοὺς ἀριθ. 2495 — 2527.

ἧτοι εἰσῆλθον	προῆλθον δὲ
Διάφορα ἀντικείμενα..... 14	Ἐκ δωρεῶν..... 22
Βιβλία ἐντυπα 8	Ἐξ ἀγορᾶς..... 3
Ἀρχιτεκτονικαὶ κατόψεις.. 6	Φροντίδι Διευθύνσεως.. 8
Φωτογραφ. ἀπότυπα..... 5	
Τὸ ὅλον.. 33	Τὸ ὅλον.. 33

Τῶν ἀξιολογωτέρων ἀντικειμένων τῶν ἐν τῷ Μουσείῳ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰσελθόντων εἰσί:

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 2501 ἱερὸν ἀντιμήνσιον τοῦ 1770. καὶ

Τὸ ὑπ' ἀριθ. 2504 ἱερὸν ὠσαύτως ἀντιμήνσιον τοῦ Ἐπισκόπου Σκιᾶθου τοῦ 1717.

Τὸ Μουσεῖον ἡμῶν ἐπισκέφθησαν κατὰ τὸ λήξαν ἔτος ἐν ἔλῳ 2040.

ἡτοι κατὰ

Ἰανουάριον.....	302	Ἰούλιον.....	65
Φεβρουάριον.....	360	Αὐγουστον.....	2
Μάρτιον.....	396	Σεπτέμβριον.....	11
Ἀπρίλιον.....	292	Ὀκτώβριον.....	
Μαΐον.....	288	Νοέμβριον.....	
Ἰούνιον.....	324	Δεκέμβριον.....	

Τὸ ἔλῳ 2040

Β'. Περιογιήσεις ἡμῶν ἀνά τὴν Ἑλλάδα.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο ἠσχολήθημεν εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἐν τοῖς περιχώροις τῶν Ἀθηνῶν Χριστιανικῶν Ἀρχαιοτήτων.

Τῇ 1 Αὐγούστου ἐπισκέφθημεν τὸν εἰς θέσιν « **Ὀπλα** » ναὸν τοῦ Ἁγίου **Δημητρίου**, ἐνθα ὑπὸ τὴν Ἀγίαν Τράπεζαν εἶδομεν ἐκ Πεντελησίου μαρμαῦρου κιονόκρανον Κορινθιακοῦ ῥυθμοῦ ῥωμαϊκῶν χρόνων.

Μετὰ ταῦτα τὸν Ἁγιον **Σωφρόνιον**, τὴν **Παναγίαν** τὴν κοινῶς **Κουλουρδοῦ** (¹) ἐπονομαζομένην, ἐνθα παρετηρήσαμεν πολλὰ λείψανα ἀρχαίας τε καὶ χριστιανικῆς τέχνης ἔξω τοῦ ναοῦ, μαρμαρίνην σαρκοφάγον πλάκα ἐκ Πεντελησίου λευκοῦ μαρμαῦρου, φέρουσαν ἀναγεγλυμμένον φυλλοφόρον σταυρὸν σ'.—ζ'. αἰῶνος κλ.

Ἐσωτερικῶς δὲ δύο κιονόκρανα Ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ καλλίστης τέχνης, ἀτυχῶς τανῦν ἐλαιοχρωματισθέντα κλ.

Εἶτα ἐπισκέφθημεν τὸ ναίδιον τοῦ Ἁγίου **Νικολάου**.

(¹) Προσέφερον ἄρα γε ἐν τῷ ναῷ κατὰ τὴν ἑορτὴν κολλούρας, ὡς ποτε οἱ ἀρχαῖοι **Κολλυριδιανοὶ** (Ἐπιφάνιος Κύπρου Αἰρ. 79), ἢ εἶναι ὄνομα οἰκογενειακὸν ἢ τοπογραφικὸν ὡς ἡ **Παναγία** ἢ **Μουσταπίδαινα**, ἢ **Παναγία** ἢ **Ῥοδακιώτισσα**, ἢ **Παναγία** τοῦ Ἀγγέλου κλ. ;

Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, ⁽¹⁾ καὶ τὸν εἰς θεσιν «**Σεπόλια**» ιδιόκτητον ναὸν τῶν **Ταξιαρχῶν**, ἔνθα διεσώθησαν λόγου ἄξιαι ἐφ' ὑψηλοῦς ἀγιογραφίαι.

Μετὰ ταῦτα ἐπεσκέφθημεν τὸ ἐκεῖ πλησίον ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Κηρισοῦ ἐν τῷ κτήματι Π. Τζιώτη καίμενον ιδιόκτητον παρεκκλήσιον τοῦ **Ἁγ. Γεωργίου**, μόνον ἐξ ὅσων τέως ἐνθυμούμεθα **δείκνυτον** ναίδιον, διὰ δύο ὀξυκορύφων ἀψίδων χωριζόμενον, ἐν ᾧ ὑπεράνω τοῦ εἰκονοστασίου διεσώθη ἀκέραιος ὁ ἱερός κοσμητὴς ἀσυμπαθῶς (ἵνα μὴ τι ἕτερον εἴπωμεν) ἐσχάτως ἐλαιοχρωματισθεὶς, καὶ μαρμαρίνη κολυμβήθρα ἀντὶ χωνευτηρίου νῦν παρὰ τὴν γωνίαν τῆς ἱερᾶς προθέσεως χρησιμεύουσα.

Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ ὡσαύτως διεσώθησαν καὶ ἕτερα χριστιανικὰ λείψανα, οἷον φυλλοφόρον Βυζ. κιονόκρανον, ἐπὶ τοῦ κίονος τοῦ ὑποβαστάζοντος τὰς διχῆς τὸ ναίδιον χωριζούσας ἀψίδας.

Ἐπὶ δὲ τῶν βαθμίδων τῆς εἰσόδου διεσώθη τμήμα μαρμαρίνης πλακῶς φερούσης ἀναγεγλυμμένον Βυζ. κόσμημα.

Παρὰ τὸ ναίδιον τοῦτο ἐν τῷ κτήματι Πρέση περιεσώθη μικρὸν παρεκκλήσιον ἢ προσκυνητήριον μᾶλλον τῆς **Ἁγ. Πανασκουῆς**, εἰς ᾧ δὲν τελεῖται ἡ θεία λειτουργία.

Ἐν τούτῳ παρατηρήσαμεν πλούσιον κόσμημα διαζώματος κιονοκράνου ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ.

Ἐν δὲ τῇ αὐλῇ εἶδομεν κατακείμενα ἐξ Ὑμηττείου λίθου θωράκια, ἐφ' ὧν εἰσιν ἀναγεγλυμμένα ποικίλα χριστιανικὰ κοσμήματα. Εἰς ἓν τούτων περιεσώθη τὸ κάτω μέρος δικεφάλου, ὡς νομίζομεν, ἀετοῦ.

Κατὰ πληροφορίας δὲ τῶν ἐκεῖ, ἐπὶ Τουρκοκρατίας τὸ κτήμα τοῦτο ἦν Μετόχιον Μονῆς, εἰς ᾧ διέμενον Μοναχοὶ τῶν κτημάτων ἐπιμελούμενοι.

---

(1) Συμπαθεῖς ἀναμνήσεις ἢ ἐξέτασις τοῦ ναίδιου τούτου ἐν ἡμῖν ἐξήγειρε, καθόσον ἐν τούτῳ τὰς πρώτας μελωδίας τῆς παιδικῆς ἡμῶν ἡλικίας τῷ ὕψιστῳ ἀναπέμφαμεν, τῷ ἐκ Κερζλληνίας ἐναρέτῳ ἱερομονάχῳ Σαμουήλ ἐν τῷ ἱερῷ βήματι ὑπηρετοῦντες.

Τῆ 8 Αὐγούστου ἐξητάσαμεν τὸν παρὰ τὸν μύλον Μελετοπούλου ναὸν τοῦ **Ἐστυρωμένου** [ἡ ἑορτὴ τούτου 14 Σεπτεμβρ.] ἔνθα εὗρομεν ἐφ' ὑγρασις γραφῆς ιζ' αἰῶνος.

Αἱ ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου εἰκόνες, ἡ μὲν τοῦ Ἰησοῦ φέρει τὸ ἐπίθετον **ὁ Σωτὴρ τοῦ Κόσμου**, ὑφ' ἣν ἀναγινώσκομεν: † δέησις τοῦ δούλου σου Κύριε Σταματίου Ζαχαρίτσα· ἡ δὲ τῆς Θεοτόκου **ΜΗΡ ΘΥ Η ΠΑΝΤΑΝΑΚΚΑ**

Ἡ Θεοτόκος παρίσταται βραστάζουσα ἐπὶ προσκεφαλαίου τὸν παῖδα Ἰησοῦν, κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῆς ἐν τῷ ἡμετέρῳ Χριστιανικῷ Μουσεῖῳ ὑπ' ἀριθ. 255 εἰκόνος⁽¹⁾.

Ἰπὸ ταύτην ἀναγινώσκομεν :

† δέησις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Παρασκευᾶ.

Ἀριστερᾷ ἐν τῷ ναϊδίῳ τούτῳ εἶδομεν κιονίσκον φέροντα κιονόκρανον Ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ καὶ ἕτερα ἐκ μαρμάρου συντρίμματα ἀρχαίας χριστιανικῆς τέχνης.

Ἐν κάτω Λιοσίοις ἐπεσκέφθημεν τὸν ναὸν τῆς **Εὐαγγελιστρίας**, φέροντα πλούσιον ἀναγεγλυμμένον ὑπέρθυρον λεπτῆς καὶ λόγου ἀξίας τέχνης ιβ' αἰῶνος, ἐφ' οὗ ἀπεικονίζεται σταυρὸς ἐν μέσῳ κιονίσκων, οἵτινες ἔφερον τὰς γνωστὰς ἀλληλοσυνδέσεις καὶ αἵτινες τανῦν κατεστράφησαν.

Εἶτα ἐξητάσαμεν τὸν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Λιοσίων ναὸν τῶν **Ἀγίων Ἀναργύρων**, ἐν ᾧ οὐδὲν λόγου ἀξίον εἶδομεν, εἰμὴ μεγάλην ἄνω τῆς ὠραίας πύλης εἰκόνα τοῦ Μυστικῆς Δείπνου (μηκ. 1.78)⁽²⁾ ἔργον συγχρόνου τέχνης.

Ἐπεσκέφθημεν τὸν ναὸν τοῦ **Ἀγίου Ἀνδρέου**, ἐν τῷ κτήματι τοῦ Παππᾶ Σταμάτη, ποτὲ Ἐφημερίου τοῦ ναοῦ τῆς Βλασαρουῆς. Ἐνταῦθα εἶδομεν ἀξιολόγους καὶ σοβαρὰς ἀγιογρα-

(¹) Ὁμοία παράστασις καὶ ἡ ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 4074 ἐν τῷ Μουσεῖῳ εἰκόνι, προερχομένη ἐκ τοῦ ἐν Παιραιεῖ ναοῦ τοῦ Ἀγ. Σπυρίδωνος.

(²) Νομίζομεν ὅτι αὕτη προέρχεται ἐκ τῆς μικρᾶς Μητροπόλεως Ἀθηνῶν.

ρίας ιζ' αἰῶνος, ἐξαιρουμένης τῆς εἰκόνης τῆς Θεοτόκου, βα-
ναύσως ἀνανεωθείσης.

Εἰς θέσιν «**Ποδοράδες**» 14 Αὐγούστου ἐπεσκέφθημεν
τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἔξωθεν τοῦ ὁποίου εἶδο-
μεν ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ κιονόκρανον, καὶ ἱερὸν διάστυλον ἐκ λευκοῦ
Πεντελησίου μαρμάρου⁽¹⁾.

Τῇ 12 Σεπτεμβρίου ἐπεσκέφθημεν τὸ δεύτερον τὸν ἔξωθεν τοῦ
παρὰ τὴν Αἰδηψὸν χωρίου «**Ἁγιος**» ἠρειπωμένον ναὸν
τοῦ Ἁγίου Δημητρίου, θαυμασίαν ἔχοντα τὴν δι' ἐσω-
τερικῶν μυάκων ἀρχιτεκτονικὴν συναρμογὴν, εἰς οὓς ἀπεικονί-
ζοντο φυσικοῦ μεγέθους ὄρθιοι ἅγιοι, ὧν κατακλειῖδα καὶ κορυ-
φὴν ἀπετέλει ὁ ὑπεράνω αὐτῶν ἀνακεπταμένος θόλος, ἐφ' οὗ
ἀπεικονίζετο ὁ Ἰησοῦς⁽²⁾.

Τῇ 26 Σεπτεμβρίου ἐπεσκέφθημεν τὸν ἐν Ἁγριαῖ ναὸν τοῦ
Ἁγίου Γεωργίου. Ἐν τῷ εἰκονοστασίῳ, ἐν μὲν τῇ εἰκόνι
τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀνέγνωμεν: $\overline{\text{IC. XC. O ZWODOTHC}}$
Ἐν δὲ τῇ τῆς Θεοτόκου:

$\overline{\text{MH P OY H P A M Y \Theta I A T \Omega N \Theta I L I B O M E N \Omega N}}$

• 1838 τῇ 21 Μαρτίου· δέσεις τῶν δούλων τοῦ Θεοῦ
Γεωργίου Φιλίππου καὶ Δημητρίου Ἰω. Κόκαλη διὰ χει-
ρὸς Ἀθανασίου υἱοῦ Παγώνη ἐκ Δράκιας·.

Ἁγιογραφικὰ ἔργα ἀξίως τέχνης⁽³⁾.

(1) Τῇ 5 Ὀκτωβρίου 1897 ἐπεσκέφθημεν τὸν ἐν τῇ πεδιάδι Ἀθηνῶν
παρὰ τὸ Περιστερί μονόκογχον ναὸν τοῦ ἁγ. Βασιλείου (μῆκ. βῆμ.
13 1/2 πλ. 6), ἐν ᾧ ἐν τῷ μύκκι περισσώθη ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτό-
κου, ἔργον ιζ' αἰῶνος, ἀτυχῶς ἐπίδιωρθωμένον.

Ὁ ναῖσκος ἔχει μικρὸν πρόναον, καὶ πρὸ τούτου ἵσταται μικρὸς ἐπὶ
λευκοῦ μαρμάρου κίων.

(2) Ἀρχιτεκτονικὴν κάτοψιν τοῦ ναοῦ τούτου ὄρα Δελτίον, Γ' σελ.
58, εἰκ. 11.

(3) Ἐπὶ πλακὸς εὕρισκομένης ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου τῆς θύρας τοῦ ναί-
σκου Ζωσιμᾶς ὁ Ἐπιγμενίτης εὗρεν ἐπιγραφὴν, ἣν πρῶτος ἐδημοσίευσεν
ἐν παραρτήματι ἐν τῷ ἐν Βόλῳ ἐκδοδωμένῳ «**Προμηθεῖ**».

Μετὰ τούτου τῆ 23 Σεπτεμβρίου ἐπισκέφθημεν τὸν ἔξωθεν τοῦ Βόλου ὑπὸ σπήλαιον εἰς θέσιν «**Τρύπα**» (¹) ναῖσκον τοῦ **Γενεσίου** τῆς **Θεοτόκου**, οὐδὲν λόγου ἄξιον ἔχοντα, ὡς καὶ τὸν νεόδμητον ναὸν τοῦ **Ἁγίου Κωνσταντίνου**, περὶ ὃν ἀνέγνωμεν ἐπιθυμῖους τινὰς ἐπιγραφάς, ἐξ ὧν πρὸς ἀνακοπὴν τῶν σοβαρῶν ἐρευνῶν ἀναφέρομεν τὰς ἐπομένας δύο ταύτας :

ΕΥΘΑΛΙΑ Μ. Χ. ΑΡΓΥ
ΡΟΥ ΔΙΕΤΕΥΣ ΘΑ
ΝΟΥΣΑ ΤΗΝ 4
ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1870

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Μ. Χ.
ΑΡΓΥΡΗ ΓΕΝΗΘΙΣ ΤΗ 5 ΦΕΒΡΟΥ
ΑΡΙΟΥ. ΖΗΣΑΣ ΔΕ
ΜΙΑΝ ΜΟΝΟΝ ΗΜΕΡΑΝ
1871

Ἐν Βόλῳ ἀντεγράψαμεν καὶ τὰς ἐν τῷ **Γυμνασίῳ** αὐτοῦ εὐρισκομένας χριστιανικὰς ἐπιγραφάς.

Τῆ 24 Σεπτεμβρίου ἐπισκέφθημεν τὴν ἐπὶ τοῦ **Πηλίου** διαλελυμένην **Μονήν** τοῦ **Ἁγίου Λαυρεντίου**.

Ἐπὶ τοῦ ὑπερθύρου τοῦ ναοῦ ἐπὶ πώρου λίθου ἀνέγνωμεν τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην :

ΕΤΟΥΣ ΖΕΒ' (7062=1554) ΑΠΟ ΧΡΙΣΤΟΥ
,ΑΦΝΑ' ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΜΟΝΑΧΟΣ »(²)

Σημειωτέον ὅτι ἡ ἀπὸ Χριστοῦ χρονολογία **,αφνα'** (1551)

(¹) Οἱ ἐκεῖ λέγουσιν ὅτι ἡ Τρύπα αὕτη ἐξέρχεται εἰς τὸ Παλιόκαστρο.

(²) Ἄγνοοῦμεν τίναν ἐπιγραφὴν ὁ κ. Γεωργιάδης ἐν τῇ «**Θεσσαλία**» αὐτοῦ, 1894, σελ. 117, ἔννοεῖ λέγων ὅτι κατ' αὐτὴν ὁ ναὸς οὗτος ἰδρύθη τὸν 15. αἰῶνα. Μὴ γίνεται παρεξήγησις τῆς ἀνωτέρω ἐπιγραφῆς :

δὲν ἀνταποκρίνεται πρὸς τὴν ἀπὸ κτίσεως κόσμου χρονολογίαν 756' (7062), ἥτις ἐστὶ τὸ ἔτος 1554.

Ὁ θόλος τοῦ ναοῦ φέρει τύμπανον ὀκτάγωνον, ἐφ' οὗ διὰ κερμάτων ἀποτελεῖται ἡ χρονολογία **1764**.

Ἐσωτερικῶς αἱ ἐπὶ τοῦ εἰκονοστασίου εἰκόνες τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Θεοτόκου εἰσὶν ἔργα αὐστηραῆς Βυζαντινῆς τέχνης 15' αἰῶνος.

Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τῆς Θεοτόκου ἀνέγνωμεν :

« Δέσεις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Δαμασκηνοῦ Μόναχοῦ.

Χεῖρ Παναγιώτου ἱερέως ».

Ἐν τῇ εἰκόνι τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Προδρόμου εἰκονίζεται οὗτος τῇ μὲν ἀριστερᾷ κρατῶν τὴν ἑαυτοῦ κεφαλὴν ἀποκεκομμένην, τὴν δὲ δεξιὰν ἀποτείνων πρὸς τὸν ἐξ οὐρανοῦ ἐπιφαινόμενον Ἰησοῦν λέγει τὸ ἐξῆς σπάνιον ῥητόν :

« Κάγῳ συνάδω, Δέσποτα, τῇ Μητρί Σου, φωνῇ φιλικῇ προδρομικῇ Σου. Λόγε, οὐ ἠγόρασας αἵματι σῶ τιμῆ σταυρῶ ».

Ὑπὸ τὴν εἰκόνα τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου, ἔργον 15' αἰῶνος, ἀνέγνωμεν :

‡ Δέσεις τοῦ δούλου τοῦ Θεοῦ Ἀποστόλου τοῦ Νομεικοῦ καὶ τῆς Συνοδίας αὐτοῦ.

Εἰς τὴν κόγχην ἀπεικονίζεται ἡ Πλατυτέρα. Ὑπεράνω δὲ τοῦ ἐπὶ τῆς ἀγίας Τραπεζῆς θόλου εἰκονίζεται δεξιᾷ μὲν ἡ Πεντηκοστή, ἀριστερᾷ δὲ ἡ σπανία καὶ ἐξόχως ὠραία παράστασις τῶν Ἀποστόλων, βαλλόντων κλήρους πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ ἐκπεσόντος προδότου. Ἐπὶ ταύτης ἀνέγνωμεν τὴν ὅλως σόλοικον ἐπιγραφὴν ταύτην: ΑΠΟΣΤΟΛΗ ΕΒΑΛΑΝ ΚΛΗΡΟΣ (ἀντὶ τοῦ : οἱ Ἀπόστολοι ἔβαλον κλήρους).

Ἐν τῇ παραστάσει ταύτῃ ὑπὸ κιθῶριον εἰκονίζεται τράπεζα, ἐφ' ἧς εἰσὶ περιελιγμένοι κληροὶ, ὧν ἕκαστος τῶν Ἀποστόλων κρατεῖ ἀνὰ ἓνα· εἰς τὸ κέντρον παρίστανται οἱ Ἀπόστολοι Πέτρος καὶ Παῦλος (βεβαίως ἀνιστορήτως ὁ τελευταῖος, συμπαρι-

στάμενος). Ἡ παράστασις αὕτη εἶναι πολλοῦ λόγου ἀξία, πολλὴν ἐνέχουσα τὴν πρωτοτυπίαν ἐν τῇ ἑαυτῆς ἀπεικονίσει.

Ἐν τῷ ἱερῷ βήματι εὐρομεν μαρμαρίνην κολυμβήθραν (ὕψ. 0,35, διαμ. 0,30, πάχ. 0,03) πρὸς χρῆσιν τοῦ Μεγάλου Ἰδίου Ἀγιασμοῦ, ἐφ' ἧς ἀναγινώσκομεν.

$$\begin{array}{c|c} \overline{IC} & \overline{XC} \\ \hline \overline{N(I)} & \overline{K(A)} \end{array}$$

Ἐν τῷ νάρθηκι τοῦ ναοῦ τὸ πρῶτον εἶδομεν εἰκόνα τοῦ Διακόνου ἁγίου Λαυρεντίου, φέροντος, ἀντὶ διὰ χρώματος, πραγματικὸν ἐξ ὑφάγματος μεταξωτὸν στιχάριον, καί, ἀντὶ διὰ ζωγραφίας θυμιατηρίου, πραγματικὸν τοιοῦτο μετὰ κινουμένων ἐκ μετάλλου ἀλύσεων.

Ἄνωθεν τοῦ Νάρθηκος εὐρηται **παρεκκλήσιον** τοῦ ἁγίου **Στυλιανοῦ**, ὅπερ χρησιμεύει ὡς ὄστεοθήκη.

Εἰς τὸ ὑπέρθυρον τοῦ Νάρθηκος, ὅστις εἶναι μεταγενέστερος τοῦ ναοῦ, ἀνέγνωμεν :

ΕΤΗ ΑΨΕΔ (1764) ΜΑΙΟΥ ΔΕ Θ' (:) ΑΝΕΚΑΙΝΙCΘΗ
Ο ΘΕΙΟΣ ΝΑΟΣ ΑΓΙΟΥ ΑΡΧΙΔΙΑΚΟΝΟΥ
ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΥ

Ἐπὶ κρήνης δὲ ἕξω τῆς αὐλῆς κειμένης ἀνέγνωμεν :

ΑΨΗ CΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ Κ
ΠΗΓΗ ΔΙΑΥΓΗΣ
ΤΑΣ ΝΟΑΣ ΛΥΘΙ ΛΥΠΑΣ
ΝΙΨΟΝ ΑΝΟΜΗΜΑΤΑ ΜΗ ΜΟΝΑΝ ΟΨΙΝ

Ἐπεσκέφθημεν εἶτα τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου.

ἔφ' οὐ ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς πλευρᾶς ἐπὶ λίθου ἀνέγνωμεν τὴν ἐπιγραφὴν ταύτην

ΕΤΟΣ ΑΨΟΖ
ΕΚΤΗΣΘΙ Ο ΘΙ
ΟΣ ΝΑΟΣ ΤΟΥ
ΜΕΓΑΛΟΥ ΑΘΑΝΑ
ΣΙΟΥ

Ἐν τῇ κόγχῃ ἀπεικονίζεται ἡ πλατυτέρα.

Ἐν τῷ ναῷ τούτῳ εὕρομεν ἀντιμήνσιον τοῦ Μητροπολίτου Δημητριάδος Γαβριὴλ 1852 Ὀκτωβρίου 10.

Ὁ Μητροπολιτικὸς ναὸς τῆς κώμης ταύτης τοῦ Ἁγίου Λαυρεντίου ἐστὶν ὁ Ἅγιος Δημήτριος, ναὸς νέος ἔχων εἰκόνας συγχρόνου τέχνης, πλὴν τῆς τοῦ Προδρόμου, ἔργου τοῦ ἰζ' αἰῶνος.

Πολλοῦ λόγου ἄξιός ἐστὶν ὁ ναὸς τοῦ Ἁγίου Νεομάρτυρος Ἀποστόλου, ἐν ᾧ φυλάσσονται καὶ τινὰ τῶν μαρτυρικῶν αὐτοῦ ἐνδυμάτων καὶ ὁ δεξιὸς βραχίον, ἅτινα πάνυ εὐλαβῶς κατησπᾶσθημεν ἱεροῦς εὐγνωμοσύνης φόρον πρὸς τοὺς νέους τούτους ἀστέρας τῆς ἐκκλησίας προσφέροντες.⁽⁴⁾

Ἐν ἱερῷ βήματι, ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ πενσοῦ, ἀνέγνωμεν :

Κατὰ τὸ 1851

ἱστορίθη ἡ Ἐκκλησία διὰ γρόσια	4.500
τὰ κεφαλοκόλωνα γρ.	350
τὸ τέμπλον γρ.	800
τὸ κουβούκλιον γρ.	700
Μπογιᾶς καὶ ἔξοδα γρ.	4.150
ἐπίτροπος Παλᾶ Ρήγας	10.500
τὸ κουτὶ τῆς κάρας	6.500

(4) Περὶ τῆς ἀξίας τῶν Νεομαρτύρων ἰδὲ ἐν τῇ λαμπρᾷ συγγραφῇ τοῦ νῦν ἐν μακαριστοῖς ἡμετέρου Καθηγητοῦ πρ. Πατρῶν Καλογερά. «Μάρκος ὁ Βύγενικός καὶ Βησσαρίων ὁ Καρδινάλιος» σελ. 81 κ. ἐξ.

Τῆ 28 Σεπτεμβρίου μετὰ τοῦ μοναχοῦ Ζωσιμᾶ τοῦ Ἑσφιγ-
μενίτου καὶ τοῦ ἡμετέρου θεῖου κ. Ι. Πλατῆ μετεβήμεν ὅπως
ἐπισκεφθῶμεν τὴν ἄνωθεν τῆς **Ἀγριᾶς** ἐπὶ τοῦ **Πηλίου**
δισκαλυμμένην Μονὴν τῶν Ταξιάρχων.

Μὴ δυνηθέντες ὁμῶς νὰ διελθῶμεν ἀπόκρημνον ἀτραπὸν στε-
νωτάτην, ὡς ὑπὸ ἰλίγγου προσβληθέντες, ἐξ οὗ, ὡς γνωστόν,
λίαν ὑποφέρομεν, παρεκκλέσαμεν τὸν ἡμέτερον θεῖον, ὅπως περι-
γραψῆ ταύτην, εἰς δὲν καὶ ὀφείλομεν τὴν ὑπ' ἀριθ. 2510 ἐν τῷ
κώδικι τοῦ Χριστ. Μουσείου καταγραφεῖσθαι ἀρχιτεκτονικὴν
κἀποψιν τοῦ ναοῦ τῆς Μονῆς ταύτης.

Τῆ 21 Ὀκτωβρίου ἐπισκέφθημεν τὸν ἐν **Προνοίᾳ** τοῦ
Ναυπλίου ναὸν τῆς **Εὐαγγελιστρίας**, τοὺς αὐτόθι Πε-
λασγικοὺς τάφους, τὰς Μυκήνας, Τιρυνθ κλ.

Τῆ 22 Ὀκτωβρίου ἐφωτογραφήσαμεν τὸν ὄπισθεν τῆς **Μη-**
τροπόλεως Κορίνθου σεπτὸν τάφον τοῦ ἡμετέρου πνευ-
ματικοῦ Πατρός, καθηγητοῦ καὶ Προστάτου, Ἀρχιεπισκόπου
Κορινθίας Σωκράτους Κολιβάτσου, ἐκεῖ τὸν αἰώνιον ὕπνον τοῦ
δικαίου καὶ σοφοῦ Ἱεράρχου ὑπνώττοντος.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ

Ὁ καθηγητῆς κ. Γ. Ν. Χατζηδάκης ἀπέστειλεν ἡμῖν τὴν
ἐπιγραφὴν ταύτην·

«*Ἀνιστορίθη το[ῦ] ναοῦ τῷ σπήλαιον τοῦ ἁγίου καὶ
ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος καὶ τροπεο | φόρου Γεωργίου διὰ
συνδρομῆς καὶ ἐξόδου τοῦ πανευγενεσιᾶτου Κυροῦ Θεο-
δώρου Κομνηνοῦ τοῦ Δηβαδάρι.*»

Περὶ τῆς ἐπιγραφῆς ταύτης ὁ κ. Χατζηδάκης σημειοῖ τὰ ἑξῆς·

Ἡ ἐπιγραφὴ αὕτη εὗρέθη ἐν σπηλαίῳ παρὰ τὰ Σέρβια ἐν
ἀνατολικῇ χαράδρᾳ τοῦ παλαιοῦ φρουρίου Σερβίων (τὸ φρούριον
κεῖται μετὰξὺ δύο φραγγῶν, χαράδρων, στενῶν καὶ ἐπὶ τῆς
ἀνατολικῆς χαράδρας κεῖται τὸ σπήλαιον τοῦτο)· ἀντεγράφη δὲ
καὶ ἀνεγνώσθη ὑπὸ Ἰωάννου Φαρμακίδου τελειοφοίτου τῆς
φιλολογίας κατὰ τὸ ἔτος 1888.